

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ І СУЧАСНІ ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Власюк Олена

Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту

Аннотация

В статье отображены наиболее острые проблемы в физическом воспитании школьников. Одним из главных направлений работы по решению этих проблем является инновационная деятельность в физическом воспитании, направленная на сохранение физического здоровья. Совершенствуя содержание физического воспитания, формы и способы его организации, создавая принципиально новое его технологическое обеспечение, система физического воспитания может ответить на вызовы времени и стать действенным ресурсом улучшения здоровья разных групп населения. Показаны некоторые принципы обеспечения инновационной деятельности в школьном физическом воспитании.

Ключевые слова: физическое воспитание, инновационная деятельность, мотивация, педагогические технологии.

Annotation

In the article there are the represented sharpest problems in physical education of schoolboys. One of above all work assignments in decision of problems is innovative activity which is directed on saving of physical health of children. Converting maintenance of physical education, forms and methods of organization, creating of principle a new technological providing of this process the system of physical education can answer on the calls of time and become the actual resource of improvement of health of different groups of population. The shown methodological principles of innovative activity in physical education at school.

Keywords: physical education, innovative activity, motivation, pedagogical technologies.

Постановка проблеми. У ХХІ столітті стають все більш очевидними тенденції до зміни ціннісних пріоритетів, які забезпечують суспільний розвиток людства. Можливості окремих країн нині вимірюються і прогнозуються, виходячи з оцінки людського потенціалу, відтак за основу ступеня їх прогресу береться здібність до різномірного розвитку саме людини.

Нині одним з найбільш важливих показників благополуччя суспільства і держави, що у значній мірі забезпечує їх модерне майбутнє, виступає стан здоров'я різних груп населення. Загальноновизнано, що одним з найважливіших напрямів діяльності з подолання негативної ситуації за всіма аспектами здоров'я підрастаючого покоління є включення дітей, підлітків і студентської молоді в активні і регулярні заняття фізичною культурою і спортом. Важливу роль у цьому покликанні мають зіграти освітні установи різного типу. Саме тому практично в усіх країнах йде перманентний процес вдосконалення і реформування національних систем фізичного виховання на всіх їх рівнях. Вважається, що сучасна модель фізичного виховання повинна мати надійні механізми саморозвитку, тобто володіти такою якістю, як інноваційність [1].

Сучасні пріоритети у розвитку фізичного виховання вимагають

створення якісно інших підходів до виховання молоді особи, а саме такої, яка сама буде здатна ухвалювати нестандартні рішення, здійснювати їх вільний вибір, творчо мислити, гнучко реагувати на зміни обставин, уміти ефективно вирішувати складні проблеми власної життєдіяльності, включаючи управління здоров'ям.

Отже, одним з напрямів роботи з удосконалення системи фізичного виховання є інноваційна діяльність, спрямована на збереження фізичного здоров'я дітей, адже піклуватися про фізичне здоров'я, формувати розумові і фізичні якості покликані саме фізична культура і спорт. Збереження фізичного, психічного і соціального здоров'я дітей є одним з найважливіших завдань нашого суспільства, покладених перед за все на систему фізичного виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Встановлено, що одним з головних напрямів роботи загальноосвітніх навчальних закладів є діяльність, спрямована на збереження фізичного здоров'я дітей. При цьому піклуватися про їх фізичне здоров'я, формувати відповідні фізичні якості покликані фізична культура і спорт, а збереження фізичного, психічного і соціального здоров'я є одним з найважливіших завдань суспільства (М. Я. Віленській, 2010) [2].

Між тим, в Цільовій комплексній програмі «Фізичне виховання – здоров'я нації» зазначено, що серед 6-18-річних учнів 56% мають низький рівень фізичного здоров'я, 36% – нижче середнього і лише 8% – високий.

Основними причинами такої тривожної ситуації, на думку дослідників А. Вітченко 2012 [3], Т. Кім 2009 [5], Т.Ю. Круцевич 2008 [6] і 2010 [9], Н.В. Москаленко, 2009 [8] та інших, є дефіцит рухової активності протягом всього терміну навчання в освітніх закладах, обумовлений недосконалістю діючих державних програм

з фізичного виховання і недостатнім рівнем культури здорового способу життя всіх суб'єктів освітнього процесу.

Мета дослідження – встановити найбільш гострі проблеми у фізичному вихованні школярів та визначити сучасні напрями подальшої інноваційної діяльності задля збереження та покращення їх фізичного здоров'я.

Ми використали такі **методи дослідження**: аналіз і узагальнення літературних джерел, документальних матеріалів, досвіду існуючої практики.

Наукова робота виконана в рамках бюджетного прикладного наукового дослідження на 2016-2017 рр. «Розробка і реалізація інноваційних технологій у фізичному вихованні різних груп населення», номер державної реєстрації 0116U003476.

Результати дослідження та їх обговорення. Організовані заняття фізичною культурою належать до освітньої області, що має забезпечувати безпосередній і систематичний вплив на формування здоров'я дітей. Проте аналіз робіт провідних науковців дозволив виявити багато усе ще не вирішених проблем в області фізичного виховання. Серед них можна виділити такі:

- украй низький рівень фізичного здоров'я великої кількості дітей шкільного віку;

- низька ефективність уроків фізичної культури і слабка організація фізкультурно-оздоровчих заходів в режимі навчального дня;

- малий об'єм навчального часу, що відводиться на обов'язкові уроки з фізичної культури;

- недостатня увага до освіти учнів у сфері культури фізичної, формування у них стійких інтересів, усвідомленої мотивації, потреб і установок на самостійні заняття фізичною культурою;

- низький рівень методичного забезпечення, а також недостатнє використання вже апробованих

новітніх і найбільш ефективних серед існуючих технологій фізкультурно-оздоровчої спрямованості;

- відсутність ефективної пропаганди фізичної культури і спорту, слабе розповсюдження серед школярів знань про користь фізичної культури;

- низький рівень професійної підготовки вчителів фізичної культури до роботи в умовах гуманізації освітньо-виховного процесу і відсутність механізмів стимулювання роботи вчителів і педагогів зі спорту;

- відсутність у вчителів інших предметів, включаючи класних керівників, необхідної професійної компетентності у сфері фізичної культури і спорту;

- слабка матеріально-технічна база фізичної культури і спорту освітніх установ;

- існуюча недооцінка значення фізичного виховання учнівської молоді педагогічними колективами освітніх установ;

- неефективне використання канікулярного часу учнів для організації позаурочної фізкультурно-оздоровчої і спортивної роботи;

- відсутність цілеспрямованої пропаганди цінностей фізичної культури і спорту, здорового способу життя;

- відсутність традицій фізичного виховання в сім'ї;

- украй незадовільне фінансове і матеріально-технічне забезпечення фізичного виховання в освітніх установах;

- неузгодженість дій органів освіти, охорони здоров'я і фізичної культури і спорту в питаннях фізичного виховання підростаючого покоління [1,2, 7].

Необхідність удосконалення, оновлення системи фізичного виховання відповідно до вимог сучасності продиктована невідповідністю її існуючої парадигми, маємо на увазі фактичний зміст процесу фізичного виховання учнівської молоді, запитам і по-

требам особи, суспільства й держави.

Тому, перетворюючи зміст фізичного виховання учнівської молоді, форми і способи його організації, створюючи для цього принципово нове технологічне забезпечення навчально-виховного процесу, модернізована система фізичного виховання зможе відповісти на існуючі виклики і, з часом, стати дійсним, ефективним ресурсом поліпшення здоров'я різних груп населення [9, 10].

У фізичному вихованні сьогодні найбільш запитані інноваційні технології здоров'яформуючої спрямованості [8]. Як указує Л.І. Лубишева [7], методично виправданими і науково обґрунтованими новими педагогічними технологіями нині можуть стати лише ті, які створюються з урахуванням нової методології, і, зокрема, таких вже давно та об'єктивно використовуваних підходів в педагогіці, як особистісне орієнтований, діяльнісний, освітній та інтегрований.

Системоутворюючим фактором у особистісне орієнтованому підході є особа учня. Саме незаперечна цінність особи у ході гуманізації навчально-виховного процесу, визначає орієнтацію педагога на використання і вдосконалення відповідних технологій і методик. Ці технології у фізичному вихованні мають базуватися на врахуванні індивідуальних особливостей, у тому числі – мотивації, інтересів, потреб дітей в заняттях фізичними вправами.

Головним об'єктом докладання зусиль у діяльнісному підході є активна життєва позиція людини, саме тому сучасне фізичне виховання слід розглядати як діяльнісно-орієнтоване. Навчаючи, оздоровлюючи, тренуючи і розвиваючи дітей, необхідно сприяти становленню у них фізкультурної діяльності, не обмежуватись засвоєнням учнями теоретичних знань лише на вербальному рівні.

Залучаючи дітей і молодь до фізкультурно-спортивної діяльності, потрібно орієнтувати їх на свідоме засвоєння цінностей фізичної культури.

Освітній підхід у процесі фізичного виховання також передбачає свідоме засвоєння дітьми знань в області фізичної культури. Орієнтує сучасну систему фізичного виховання на розвиток пізнавальних сил і творчого потенціалу дітей.

Інтегрований підхід в освіті виходить із загальної об'єктивної цілісності світу і передбачає: 1) урахування потреби і забезпечення цілісності (у формованій особі дитини; педагогічній дії; процесі навчання); 2) єдності (у життєдіяльності людини та її освіті; процесах розвитку, виховання і навчання; у освіті і самоосвіті особи).

Інтегрований підхід у процесі фізичного виховання реалізується через такі напрямки:

1) розробку інтегрованих освітніх програм, що охоплюють всі види діяльності дітей;

2) інтегровані заняття, що об'єднують зміст двох освітніх галузей (наприклад: «Здоров'я і фізична культура» і «Природознавство»; «Здоров'я і фізична культура» і «Математика»; «Здоров'я і фізична культура» і «Мова і література»);

3) інтегровані заняття за конкретною темою, що об'єднують зміст різних (декількох) освітніх галузей (наприклад: «Здоров'я і фізична культура», «Математика» і «Природознавство»);

4) включення до змісту занять з фізичної культури завдань на закріплення знань з інших освітніх галузей (наприклад, мови і літератури, математики, природознавства) [4].

Очевидно, що єдина, одна для усіх шкіл, державна навчальна програма не може врахувати всієї різноманітності інтересів та запитів учнів і вчителів, місцевих умов, національних і регіональ-

них традицій. Тому, на основі базових програм пропонується розробляти регіональні навчальні програми, які, враховуючи національні і місцеві особливості та традиції, кліматичні та екологічні умови, визначають постановку фізичного виховання та рівні рухової підготовленості учнів у навчальних закладах різних регіонів України [9].

На думку В.К. Бальсевича [1], в концептуальному плані інноваційне проектування модернізованих регіональних систем фізичного виховання могло б спиратися на такі методологічні принципи.

1. Обрані форми організації процесу фізичного виховання повинні забезпечувати якомога більші можливості для освоєння кожною дитиною цінностей фізичної культури і спорту відповідно до індивідуальних задатків, здібностей, особистісних установок, усвідомлених потреб, домагань і інтересів, рівня фізичного розвитку і підготовленості.

2. Обов'язкове використання сучасних технологій спортивного і оздоровчого тренування учнів, здійснюваного в тісній єдності з їх моторним навчанням, тобто процесом розвитку складних рухів у процесі мови, ходіння, спортивних ігор, лазіння по деревах, плавання, розвитку рефлексів та інших подібних дій.

3. Провідним напрямом організації фізичного виховання у ході його вдосконалення повинно бути об'єднання в навчально-тренувальні групи учнів з відносно однорідними інтересами, потребами, домаганнями, рівнем фізичної підготовленості, типологічних особливостей морфофункціонального статусу і ступеню біологічної зрілості.

4. Інноваційні покращення у фізичному вихованні повинні здійснюватися поступово і поетапно, забезпечуючи спочатку створення експериментальних майданчиків (спочатку окремих класів, потім шкіл, що працю-

ють за інноваційною програмою, потім об'єднань декількох шкіл, що кооперують свої ресурси для повномасштабної реалізації регіональної програми).

5. Освоєння результатів інноваційного проектування у фізичному вихованні не може бути предметом декретування, тобто адміністративного нав'язування школам нових педагогічних технологій, але забезпечуватися інформаційною, організаційною і кадровою підтримкою педагогічних колективів, готових до прогресивних перетворень у сфері фізичного виховання.

Етапи проектування інноваційних технологій, включаючи регіональні навчальні програми з фізичного виховання, можна представити через таку послідовність дій фахівців [10].

1. Вибір концепції, теорії, яка служить початковою науково-теоретичною опорою при розробці і реалізації технології вдосконалення навчально-виховного процесу.

2. Розробка (проектування) моделі майбутнього педагогічного процесу.

3. Реалізація на практиці розробленої моделі інновацій.

4. Аналіз здійсненого педагогічного процесу та його результатів.

5. Оцінка ефективності розробленої і реалізованої педагогічної технології.

Висновки. Таким чином, нині найбільш актуалізованою є розробка ефективних інноваційних технологій, у контексті особистісне орієнтованого, діяльнісного, освітнього та інтегрованого підходів, які не тільки сприятимуть модернізації фізичного виховання, але й маючи за пріоритет

оздоровлення, будуть виконувати при цьому ще й важливі освітні та соціокультурні функції.

Перспектива подальших досліджень полягає у розробці та реалізації інноваційних технологій у структурі регіональних навчальних програми з фізичного виховання школярів, для покращення стану їх фізичного здоров'я.

Література

1. Бальсевич В.К. Инфраструктура высокоэффективного физического воспитания в общеобразовательной школе: методология проектирования и эксплуатации / В.К.Бальсевич // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2003. – №4, – С. 2-6.
2. Виленский М.Я. Физическая культура. 5-7 кл.: учеб. для общеобразоват. учреждений / М.Я. Виленский, Т.Ю. Торочкова, И.М. Туревский ; общая ред. М.Я. Виленского. – М : Просвещение, 2010. – 67 с.
3. Вітченко А. Педагогічні умови ефективного впровадження здоров'язберігальної технології комплексного застосування дихальних вправ у процесі фізичного виховання молодших школярів / А. Вітченко // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки / уклад. А.В. Цьось, С.П. Козіброцький. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. - №4 (20). – С. 130-133.
4. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти: [Електронний ре-

сурс] : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392/ Режим доступу: http://izmrvo.ucoz.com/index/novi_derzhavni_standarti_bazovoji_ta_povnoji_zagalnoji_serednoji_osviti/0-29

5. Ким Т. Концептуальные основы физического воспитания в системе «семья – школа» / Т. Ким // Физическое воспитание и спорт в системе образования как фактор физического и духовного оздоровления нации. – 2009. – Т.3. – Ч.2. – С. 109-113.
6. Круцевич Т.Ю. Рекреация у фізичній культурі різних груп населення: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т.Ю. Круцевич, Г.В. Безверхня. - Київ: Олімпійська література, 2010. - 248 с.
7. Лубышева Л.И. Социология физической культуры и спорта : учеб. пособие. / Л.И.Лубышева. — М.: «Академия», 2010. – 272 с.
8. Москаленко Н.В. Педагогічні інновації у фізичному вихованні / Н.В. Москаленко // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2009. – №1. – С. 19-22.
9. Современные инновационные технологии в школьном образовании: [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://ped-konkurs.ru/load/7-1-0-673>
10. Теорія і методика фізичного виховання: підручник для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту / За ред. Т.Ю. Круцевич. – В 2 т. – К.: Олімпійська література, 2008.

